СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 215. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 14. вересня, 1929. VOL. XXXVII. No. 215. Jersey City, N. J., Saturday, September 14, 1929. THREE CENTS.

ВСІ ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ МОРСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПОЛАГОДЖЕНІ

ГУВЕР ДАЄ ПРИХИЛЬНУ ВІДПОВІДЬ АНГЛІЇ.

ВАШИНҐТОН, 13 вересня. — По довгих конференціях президента Гувера з визначними урядниками в справі пропозиції британського уряду щодо скликання міжнародної конференції для обмеження морських зоружень президент дав Англії прихильну відповідь.

Рівночасно президент заявив ґазетярам, що американський уряд уже вирівнав усі спірні питання щодо сеї конференції та що він нічого не має проти того, щоби англійський премієр Мек Доналд виїхав в Америку вже 28. вересня. Сама конференція малаби відбутися відтак в Европі десь у грудні.

В сій конференції возьмуть участь пять великих морських держав, себто Америка, Англія, Япан, Франція й Італія.

З огляду на візиту Мек Доналда й тарифу президент Гувер не виїзджає до Тексасу, як се він давніше збирався.

ГОРЯЧА ДЕБАТА НАД ТАРИФОЮ.

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ПРОВІДНИК НАЗИВАЄ ТАРИФУ ЗАМКНЕННЄМ ГРАНИЦЬ.

ВАШИНҐТОН, 13. вересня. — У повній палаті сенату почалася вчора справдішна дебата над проектом митового закона, предложеним фінансовим комітетом сенату.

У дебаті брало участь богато сенаторів. Атак на тарифовий проект вів сенатор Симонс, провідник демократів у сенаті; називав він митовий закон замкненням границь та закликав уряд, щоби він дав американським фабрикантам нагоду побороться зі заграничними фабрикантами вільною конкуренцією.

Обороняв мито сенатор Смут, голова фінансового комітету, висміваючи думку про вільну конкуренцію. Він називав демократів інтернаціоналістами, які підривають американський промисл.

НІМЕЧЧИНА ЗАДОВЖУЄТЬСЯ В АМЕРИЦІ.

ДОСІ ПОЗИЧИЛА ТУТ 1,179 МІЛЮНІВ ДОЛЯРІВ.

ВАШИНҐТОН, 13 вересня. — Департамент торговлі обчислює, що від уведення в життя пляну Доса в вересні 1924. року Німеччина затягнула в Злучених Державах позичок на загальну суму 1 міліярда 179 міліонів долярів.

За сих пять літ Німеччина заплатила репараційних довгів на суму 1 міліярда 990 міліонів долярів. Як видно зі сього, Злучені Держави достарчили поважну частину сплати міжнародних довгів Німеччини, випливаючих з версайського договору.

ЗАВОДЯТЬ ЖІНОЧЕ ПРАВО ГОЛОСОВАННЯ В АРҐЕНТИНІ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина), 13. вересня. — В арґентинськім конґресі поставлено перший внесок про надання жінкам права голосовання до всіх установ краю.

Після сього внеску управненими до голосовання малиби бути всі жінки, що покінчили 18-тий рік життя та вміють читати й писати. Хоча в Арґентині існує для мущин виборчий примус, себто кождий мущина обовязаний голосувати, чи він хоче, чи не хоче, для жінок голосовання малоби бути добровільне. Голосувати малиби тільки ті, що хочуть.

Цікаво, що проект подала консервативна партія. Соціялісти й ліберали, які звичайно виступають за поширенням виборчих прав широких мас населення, виступають проти проєкту, хотячи обмежити право жінок тільки до виборів міських. Видно, вони бояться консервативну жіноцтва, і для практичних цілей воліють пожертвувати своїми засадами. Зате консервативи, хоча звичайно вони проти поширення виборчих прав мас, сподіються збільшення свого впливу при помочи консервативно настроєного жіноцтва, і тому заявляються за проектом.

СЛІДСТВО НАД ҐАСТОНСЬКИМ ЛІНЧОМ.

ШАРЛОТ (Норт Каролайна), 13. вересня. — Судия Томас Шо, що в неприсутности великої лави присяжних суддів став розслїджувати напад товпи противоюнійних загорільців з Ґастонії на трох радикальних юнійних аґітаторів, котрі приїхали сюди на процес проти 16 товаришів, обжалованих за вбиття начальника ґастонської поліції, каже, що вже перший день слідства дав йому достаточно матеріялу, щоб арештувати 14 учасників нападу. Судия видав уже варанти на їх арештовання. Варанти кажуть, що підозрілі змовилися порвати силою свої жертви та вбити їх.

Судия переслухав передовсім трох нападених. Одного з них треба було переслухувати в його готели, бо він не мав сили встати з ліжка.

КЛОПІТ ЮНІЇ З НЮ-ОРЛІЄНСЬКИМ СТРАЙКОМ.

НЮ ОРЛІЄНС, 13. вересня.—Страйк трамвайних кондукторів і моторменів, що вже мав покінчитися злагодою, почався наново, як місцева юнія відкинула пропоновану згоду. Страйк почав десятий тиждень свого існовання.

Сюди їдуть провідники Американської Федерації Праці, що виробили були проект угоди, котрий відкинула місцева юнія. Вони стоять на становищі, що відкинення угоди було похибкою місцевої юнії. Зате провідники місцевої юнії вважають угоду злою та кажуть, що уряд Федерації міг зробити таку угоду тільки тому, бо він не знає видно місцевих умов. Під сим вони розуміють те, що підприємство не хоче приймати страйкарів назад на роботу.

Тимчасом у місті нове замішання: Хтось підложив динаміт під авто. Коло висадженого авта зібралася товпа, а поліція стала розганяти товпу, кидаючи слезні бомби та арештуючи, кого попало. Серед товпи стояв припадково й заступник мейора, і він теж був би був арештований, якби хтось не був шепнув поліцменови, хто се такий. Тепер заступник мейора домагається слідства над поступованням поліції, котрій він закидує неправедне поступовання супроти збіговиськ.

ЗА ҐАСТОНСЬКИЙ САМОСУД ТОВПИ.

Судия Томас Шо у Шарлот (Норт Каролайна) почав слідство над нападом ґастонської товпи на трох радикальних юнійних організаторів ткацьких робітників. Судия почав слідство тому, бо велика лава присяглих суддів тепер не засїдає. Переслухання в справі нападу мають почати ся вже 13. с. м. Першими свідками в тій справі будуть три побиті аґітатори та Фрай і Мекдоналд, котрі своїм приїздом на місце лінчу застрашили товпу лінчівників до втечі.

„КУЛЬТУРНІ ШКІДНИКИ" НА УКРАЇНІ.

Большевицька влада викрила в Катеринославі організацію т. зв. „культурних шкідників", що складалася з учителів залізничних шкіл. Члени цеї організації дістали всі сконфіскований урядом книжки змісту релігійного, соціяльного та иншого і давали ті книжки безплатно до бібліотек та читалень. В 462-ох читальнях, в яких було понад міліон книжок, не знайдено ні одної книжки Леніна ані про Леніна.

МИСТЕЦТВО НЕПОПЛАТНЕ В БЕРЛІНІ.

В Берліні є 1,300 артистів і артисток без заняття. Щоби їх охоронити від голодової смерти, то правительство і приватні торговельні доми стараються їм дати всяку матеріяльну поміч. Великий експортовий дім приняв 10 таких артисток як секретарів і писарок на машинах до писання. Один актор, оставшися без посади, вступив до каменяра і привик до цеї праці так, що відкинув пропозицію виступати знов на сцені. Він як каменяр заробляє місячно стільки, скільки мав у протязі 6 місяців яко актор на сцені.

З ЛЮДСЬКОГО ЗВІРИНЦЯ.

У Жовкві вбила свою 17-літню доньку Каролина Заспер, підозріваючи її, що вона є її суперницею і піддержує зносини з її любком. — У Стрілковичах (Борщів) хтось пробував застрілити в ночі крізь вікно Михайла Степка. — У Варшаві арештували рядовика 25. полку Станіслава Пілецького за зпасилування в лісі 40-літньої прохожої жінки, над якою знущався, побивши її до крови.

ПОЖЕЖІ В КРАЮ.

У Шляхотській Білці біля Львова згоріло 24 господарства разом з інвентарем і худобою; причина — забава дітей сірниками. — Така сама причина великої пожежі була в Зарубинцях (Скалат), де згоріло 10 хат. — У Монастириськах (Бучач) згоріло 8 галянтерійних крамниць; причина пожежі досі невияснена. — У Тернополі згорів млин на крупи при вул. Подільській ч. 57.

ВСЕ ПО СТАРОМУ.

Зимою мають відчинити в Римі при Ватикані спеціяльну колеґію, що має виховувати священиків, які хотіли би присвятитись ширенню католицтва в... Росії, коли прийде до цього відповідний момент. Видко, що у ватиканських колах уявляють собі майбутній соціяльний устрій на просторах СРСР згідно зі своїми мріями.

ПОМЕР ЖИДІВСЬКИЙ ПРОВІДНИК.

Відомий жидівський меценат і провідник американський, адвокат Люїс Маршал, помер у Цюриху (Швайцарія) після того, як йому було зроблено дві операції. Він до Швайцарії приїхав на сіоністичний всесвітний конґрес.

ЗАСУД СМЕРТИ НА РАДЯНЩИНІ.

Московський военний трибунал засудив на смерть старшину червоної армії Голуба, котрого обвинувачено в підготові бунту на Україні. В тій цїли він позабирав з військових магазинів бачато крісів, куль і т. п.

34,000 ВОРОЖБИТІВ У ФРАНЦІЇ.

Як виказала статистика, у Франції 34,000 осіб займається ворожбитством. А кілько мусить бути людей, котрі в ці ворожби вірять і платять за них гроші?

ГАРНИЙ ВІК.

На Кипрі помер християнський чернець Саод у 139 році життя, що ніколи не був недужим. Колись був він рабом Десада Паші, поганином і ножем, що бився ще проти Наполеона. Він знав крім турецької, арабської та грецької мови дуже добре французьку та англійську.

НЕБЕЗПЕЧНА КНИЖКА.

Австрійське міністерство війни заборонило тримати в гарнізонових бібліотеках повість німецького письменника Е. М. Ремарка „На Заході нічого нового", що за короткий час діждалася небувалого книгарського успіху не тільки в Німеччині, але й в інших европейських країнах і в Америці.

СТРАШНА ПОМСТА.

Голод землі стає на наших селах причиною щораз частіших, диких конфліктів. Люде ріжуться, вішаються, стріляються. Та те, що трапилось у Вербівцях (Теребовельщина), переходить межі звичайного акту розпуки. 24-літній парубок Йосиф Козачків убив батька, шваґра, дві свої сестри і двоє їхніх дітей тому, що батько не залишив для нього останнього морга поля, а віддав його своїй доньці, сестрі Йосифа, як єдине віно, яке міг їй дати при відданні замуж. Повбивав їх усіх сокирою в ночі, холоднокровно, коли вони спали, обмив у криниці руки і вернувшись до стодоли, спокійно ляг спати. Коли рано сусіди заглянули до хати Козачкова, що стояла в мертвій тиші, і оглянули побоєвище з трупами та коли прийшла поліція на місце страшного злочину, Йосиф Козачків почав ридати, а згодом зжалював подробиці свій злочин. Мотивом була помста, що батько „не записав йому нічого", а все поле віддав двом його сестрам. Які коментарі можна додати до такої трагедії? Імовірно маємо тут до діла зі своєрідною психольоґією уроджженого злочинця, описаного Льомброзом. Післявоєнні обставини мали досить навозу, щоби створити пригожий ґрунт для розвитку таких типів. Одночасно чуємо й про инші аналоґічні події на провінці.

АЛЬБАНСЬКИЙ КОРОЛЬ УТРАТИВ ГОЛОС.

Один з найсвіжіщих монархів світа, альбанський король Зоґу, перебув важку хрипку й мимо лікарської помочі знаменитих наукових сил втратив голос так, що може тільки говорити шептом. Причиною втрати голосу було надмірне курення папіросок.

АРЕШТУВАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ.

Віденська поліція арештувала злочинця, котрий в останніх днях на передмісті Відня перетягнув поперек вулиці мідяний дріт, получений з електричним каблем. Три особи, що торкнулися цього дроту, вбиті. Злочинцьє є природній братом одної зі жертв і таким способом хотів позбутися кревняка, щоб одідичити по батькові майно.

З БУДЕННИХ ТРАГЕДІЙ.

Нова любовна трагедія. На цей раз дві діеві особи. 40-літня вдова Лєсневичева, квітникарка, і 28-літній Стефан Подоба, робітник з Левандівки. Ця пара жила зі собою кілька літ. Подоба, припав Лєсневичевій до вподоби молодістю, а вона йому крім досвідного віку запопадливістю, з якою піддержувала його діраву кишеню. Та згодом Подоба не дав себе загріти навіть капіталом і втік від неї. Тоді Лєсневичева почала домагатися звороту своїх „підмог". Подоба мовчав як гріб і не показувався. Аж 19-го серпня вранці проходив мимо дому, де мешкала Лєсневичева, на вул. Кохановського 4. Вона пригадала йому „довги"; він на це відповів різким словом. Лєсневичева накинулась на нього з ножем. Тоді Подоба добув револьвер і стрілив до неї двічи, постріливши її в рамя та груди. Арештований виправдувався, що не знає, що робить. Лєсневичеву пробують спасти в шпиталі операцією. Цікаво, як у Львові ходять люде по вулицях з ножами в руці, а в кишені з револьверами!

КАЗКИ ЖИТТЯ.

Суди в Торіно (Італія) мають від двох літ чимало мороки зі справою одної таємної особи, яка від 1927 р. є в заведенні для умово хорих в Колеґно і не в силі подати свого прізвища. Помістили його фотоґрафію в пресі. Тоді зголосилась до згаданого заведення пані Канельо, вдова по професорі в Торіно, заявляючи, що пізнає на цій фотоґрафії свого мужа, який загинув на війні. Та одночасно якась модола Венеціянка заявила, що це її любок, складач Брунері, що щез у свій час безслідно. Обі жінки мали багато свідків на доказ, що кажуть правду. За той час недужий почав приходити до памяти і заявив, що є проф. Канельо. Професор не завсіди краще бути, ніж складачем, але в даному випадку Брунері мав на своїй совісти ріжні злочини і поліція шукала за ним. Канельо вернувся до своєї жінки та родії і здавалося, що справа закінчена. Тимчасом завзятуща Венеціянка дала нові докази, що Канельо є таки Брунері і його взяли до арешту. Жінка Канеля почала процес для доказу, що в арешті сидить невинно її муж за чужі гріхи, а не чи вдасться їй це доказати, невідомо.

БОЇ НА МАНДЖУРСЬКО-СИБІРСЬКОМУ КОРДОНІ ПРИТИХЛИ

РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА ВІДІЙШЛИ НА СВОЮ ТЕРИТОРІЮ. КИТАЙЦІ АРЕШТУЮТЬ ДАЛІ РОСІЯН.

ШАНҐАЙ (Китай), 13 вересня. — Російські війська після того, як досить легко захопили стацію Поґраничну та инші поґраничні місцевости в Манджурії, відійшли знову на свою територію, залишаючи після себе лише поґорілі руїни. Після того большевицькі літаки розкидали над Манджурією летючки з подякою Китайцям за „хліб та сіль". Це звичайно російська насмішка над китайською армією.

Китайська телеґрафічна аґенція повідомляє, що тепер на всьому фронті наступив спокій. Підчас останніх боїв було вбито 29 китайських жовнірів та багато поранено. Командуючий китайськими військами в Манджурії повідомляє, що йому стало відомо, що Росіяне видали наказ про евакуацію цивільного населення з Владивостока та його району, бо там ідуть приготовання до оборони. Цьому повідомленню китайського ґенерала тут не дають віри.

ХАРБІН (Манджурія), 13 вересня. — На протязі останньої доби Китайці знову арештували 300 Росіян, переважно служачих Східно-Китайської залізниці. Всі арештовані розміщені в концентраційних таборах.

Японський ґенеральний консуль повідомляє, що підчас кидання большевиками бомб з літаків забито одного японського урядника.

МОСКВА (СССР), 13 вересня. — З Владивостока повідомляють, що китайські військові відділи та російські білоґвардійці атакували радянські поґраничні війська біля стації Поґранична. Також повідомляють, що білоґвардійці напали на радянську залізно-дорожню охорону біля стації Вознесенськ. У всіх випадках напади відбиті червоними військами.

ЛУНАЧАРСЬКИЙ УСТУПИВ.

КОМІСАР НАРОДНЬОЇ ОСВІТИ, КОТРИЙ БУВ НА ЦЬОМУ СТАНОВИЩУ З ПЕРШОГО ДНЯ ПРИХОДУ БОЛЬШЕВИКІВ ДО ВЛАДИ, ЗВІЛЬНЕНИЙ СТАЛІНОМ З ПОСАДИ.

МОСКВА (СССР), 13 вересня. — Вчора уступив зі свого становища комісар народньої освіти, Анатоль Луначарський. На своїму становищі він пробув з першого дня приходу большевиків до влади. На його місце призначено бувшого голову освітньої роботи в армії, Дубного. Луначарського призначено головою адміністративної комісії наукового російського інституту.

ЗАГИНУВ РАДЯНСЬКИЙ ТОРПЕДОВЕЦЬ.

РЕВЕЛЬ (Естонія), 13. вересня. — Біля берега Естонії у Фінляндському заливі знайшли деякі річи з російського торпедовця. На спасаючих поясах є напис „Войков", а судові папери виставлені на імя торпедовця „Троцький". Це тому, що цей торпедовець лише недавно перехрещений з „Троцький" у „Войков".

Знавці думають, що цей торпедовець загинув підчас великої бурі, яка захопила російську фльоту на маневрах у морі.

ПРИЇЗД МЕК ДОНАЛДА В АМЕРИКУ.

ВИЇЗДИТЬ З ЕВРОПИ 28 ВЕРЕСНЯ. ПЕВНИЙ В УСПІХУ СВОЄЇ ПОЇЗДКИ.

ЛОНДОН (Англія), 13 вересня. — Велику сензацію тут зробило повідомлення, що Мек Доналд виїздить до Америки 28 вересня на пароплаві „Беренґарія". Остаточно рішив він їхати до Америки, коли одержав останнє повідомлення від амбасадора Доса в справі морського обмеження зброєння. З цього повідомлення стало ясним, що розходження між Англією й Америкою тепер зовсім незначне й що їх пощастить легко полагодити.

АНГЛІЯ НЕ ПОКИНЕ ПАЛЕСТИНИ.

ЛОНДОН (Англія), 13 вересня. — Міністер кольоній, лорд Пасфілд, заявив делеґації сіоністів, що Англія не зречеться мандату на Палестину й буде далі провадити там політику відповідно деклярації Бальфура. Він говорить, що охорона порядку в Палестині лежить в інтересах не лише Жидів, але й Арабів.

НЕРВОВИЙ НАСТРІЙ.

ШИРЯТЬСЯ В ПАЛЕСТИНІ РІЖНІ ЧУТКИ ПРО НОВІ НАПАДИ АРАБІВ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 13 вересня. — Жидівська телеґрафічна аґенція подає, що в одній жидівській кольонії в північній Галилеї вкрадено 25 штук худоби. Цю крадіж Жиди приписують Арабам у звязку зі загальним незадоволенням їх Жидами.

Виконавчий арабський комітет в Палестині видав відозву до Арабів, заспокоюючи їх, що немовби то мечет Омара зірвали Жиди бомбою. Він повідомляє, що це неправда й кличе Арабів до спокою. Повідомляють, що в Транс-Йордані відбулися збори Арабів, на яких брали участь також Бедуїни з Палестини. Жиди думають, що Араби готуються до нових нападів на них, а тому вважають потрібним збільшення охорони в Палестині.

МУСОЛІНІ ЗЛОЖИВ ЗІ СЕБЕ ОБОВЯЗКИ СІМОХ МІНІСТРІВ.

РИМ (Італія), 13 вересня. — Мусоліні зробив велику реорганізацію свого міністерства. Він раніше був сам міністром в осьмох справах. Тепер залишив за собою лише міністерство справ внутрішних, призначивши на становище міністрів в инших справах переважно бувших своїх товаришів міністрів.

Тепер Мусоліні залишається лише премієром-міністром і міністром внутрішних справ, як це було звичайно в Італії до фашистівської диктатури.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адр.-а: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ДЕМОНСТРАЦІЮ ПРОТИДЕМОНСТРАЦІЯ

Відколи Польща захопила великі простори землі, заселені збитою українською масою, відтоді вона не перевивала своїх заходів представити сі українські землі за польську територію. Для сеї цили поперехрещувано всі міста на польський лад та звідомлено заграничні почтові уряди, що тільки на такі імена буде доручуватися почтові посилки. Для сеї цили вічно пускається в ґазети вістки з ріжних осель зі західної України, додаючи за кождим разом, що се Польща. Для сеї цили переслідується само імя України й Українців та силою нащіплюється імя Рутенців та Русинів, щоби в сей спосіб утвердити в світі переконання, що західну Україну заселює народ один, а східну Україну другий. В тій цили Польща постаралася, щоби Рим називав українську католицьку церкву не інакше, як рутенською, та щоби Рим натискав на уніятських епископів держатися тільки тої назви.

Для поширення сеї самої пропаганди серед світового купецтва мали служити ярмарки, які польський уряд і купецтво уряджували в столиці західної України, у Львові. Ярмарки названо „тарґі всходне". Значить, тут знова поминено імя корінного населення краю, як поминено його в назві української уніятської церкви. На площі мали повівати тільки польські прапори. Написи мали бути тільки польські. Мова мала бути тільки польська. Словом, купці та туристи, що мали туди приїхати, мали набрати враження, що Львів се польське місто, що край довкола се корінний польський край, що населення се або чисті Поляки, або дуже до Поляків наближені Руснаки.

Розуміючи се значінне сього ярмарку, Поляки робили з нього велику політичну шопку. Ярмарок отвирано з парадою, гейби який відпуст або папський ювилей. Маси поліції, війска, делеґацій. Єпеціяльні поїзди. Церковні відправи. Заграничні гості. Навіть заграничних міністрів запрошено. Очевидно, перші прибули Французи.

І на сю всю демонстрацію, що має перед світом голосити, що Галичина се польський край, а Львів се польське місто, паде бомба. Ідуть з димом польські павільони. Підкладають пекольну машину під польського міністра. Начальник поліції має загадочний випадок. Заскочений, заголюканий, розюшений польський уряд кричить: „Арештувати. Судити. Вішати Українську Військову Орґанізацію". Так, УКРАЇНСЬКУ. Зробили приготовання, щоби поховати український народ, спросили гостий своїх і зза границі, і тоді на похороні проголосили, що Україна ще не вмерла, що Україна ще живе, що Україна бореться.

ЛИХОЛІТТЯ ХОЛМЩИНИ

(Допись зі старого краю).

II.

Бачучи, що таке висвячування та замикання церков не приносить бажаних наслідків, а навпаки, ще більше зеднує православних, які відправляли Служби Божі по цвинтарях або робили собі церкви в стодолах (Біща, Замх), епископ римо-кат. з Підляша, Пшездзецкі, задумав скористати з розладу між православним населенням і вищою церковною владою і з того, що на Підляші та Холмщині ще памятають про унію, — і заснував т. зв. „унію всходнеґо обжондку" (про допущення унії з Галичини він і слухати не хотів, бо знав добре, що українське греко-католицьке духовенство не дасть спольонізувати Українців). Він знайшов кількох незадоволених православних священиків та дяків, приобіцяв їм добрі посади, вислав на спеціяльні курси до люблинського римо-католицького теольоґічного університету, а потім призначив їх священиками до замкнених церков, які для них відкрив. Спочатку православні, не маючи своєї церкви, а бачучи, що новий священик носить бороду, має жінку, відправляє так, як православний, а до того ще майже безплатно вінчає, хоронить і хрестить, почали переходити до нової унії; але вже скоро зрозуміли, що то за унія, і, не зважаючи на величезну аґітацію, твір епископа Пшездзецького перестав мати успіх. На всій Холмщині та Підляші існують нині тільки 3 такі парохії з дуже малим числом парохіян.

Нині боротьба з православними Українцями Холмщини вступила в третю стадію: зі всіх сторін надходять до Української Парляментарної Репрезентації вістки, жалоби та депеші про насильне розбирання закритих досі церков. У цій справі Українська Парляментарна Репрезентація поробила вже кілька рішучих кроків 1) доручила послові Коханові розслідити на місці в с. Павловичах, грубешівського повіту, справу розібрання там церкви; 2) заст. голови Репрезентації посол Целевич інтервеніював у міністра Складковського; 3) другий заст. голови, посол Хруцький, як референт для справ православної церкви вислав листи до преміера Світальського, міністра віроісповідань та міністра внутрішніх справ, у яких то листах, зазначивши на початку, що примусовий державний заряд майном православної церкви від моменту ухвалення конституції є яскравим безправством, наводить низку фактів, які ілюструють спосіб адміністрування маєтком церкви на Холмщині.

В с. Тарнаватка на Томашівщині церква збудована православними в 1897 р. (після унії); її передано римо-кат. із застереженням уряду, що „to w niczem nie przesądza sprawy ostatecznej przynależności owej świątyni, która to sprawa będzie rozstrzygnięta w drodze ustawodawczej. Але вже в 1921 р. знято з церкви копулу, а в 1925 р. був намір знищити дзвіницю, і тільки наслідком протестів православних та посла Хруцького цього не виконано; одначе в 1928 р. дзвіницю таки розібрали, а нині приступили до цілковитої перебудови церкви; письменний протест православних і чинний виступ жінок та дітей, які не хотіли допустити до розбірки церкви, ні до чого не довели. Цікаво, що одночасно з тією перебудовою надійшла до „ґміни" Тарнаватка відповідь на прохання жовнірів-православних до маршалка Пілсудського такого змісту: „Sprawa ostatecznej przynależności cerkwi prawosławnej w Tarnawatce będzie rozstrzygnięta w drodze ustawodawczej". А via facti вже нема в Тарнаватці церкви, а є костел!

Б м. Краснобороді, замістського пов., напроти поліційного постерунку коло школи стоїть запечатана мурована церква. В ночі з 10. на 11. червня ц. р. її обрабовано, при чому щезли величезні двері. Крадених річей не знайдено. Нових дверей не позволено вставити, а лише вхід до церкви забито дошкою. Навіть Поляки обурюються таким виглядом церкви і один з них навмисне поїхав за 20 кільом. до сусіднього православного священика з просьбою заопікуватися церквою.

В с. Біща, білгорайського пов., перед самісенькою війною православні власним коштом збудували муровану, величезну церкву. Не зважаючи на те, що в Біщі є понад 2 тисячі православних, а католиків мінімальне число, церкву висвятили на костел, хоча православні не давали і дійшло до бійки. Тоді православні зробили собі церкву зі стодоли, покривши стіни полотном і гарно обставивши образами, хоругвами та квітами. Стодола старенька, пошиття погнило, а через великі двері сильно віяв сніг та затікала вода; парохіяне порішили покрити дах новими околотами, а перед дверима поставити „бабинець". Одначе їм приказано зірвати нове пошиття і заборонено ставити бабинець.

В с. Замх, білгорайського пов., церкву висвятили на костел, хоча село чисто православне. Парохіяне відправляли Службу Божу в стодолі, але тепер вирішили поставити собі нову церковцю; купили готову хату, звезли її на город одного господаря, який мав уже затверджений владою плян для будівлі і розпочали будову; коли вже поставили стіни, будівлю їм запечатано.

В с. Турковичах, грубешівського пов., перед війною був жіночий монастир з чудотворним образом Божої Матери. До цього монастиря що року в дні 15. липня сходились тисячі богомольців. Після війни всі церкви монастиря запечатано або висвячено на костели. В 1928 р. 15. липня зібралось кільканацять тисяч православних на цвинтарі, де збудували тимчасову капличку, але напередодні свята капличку запечатано, так, що епископ з духовенством відправляли під голим небом. В цьому році перед 15. липня розібрали головну церкву, збудовану за часів православя, а матеріял з неї лежить при „ґміні".

В м. Ухане, пов. Грубешів, у дні 27 липня ц. р. відкрито запечатану православну церкву, повикидано річи й образи та стягнено на землю шнурком копулу. Прибігших православних розганяли й били, при чому арештовано та побито 80-літнього старця Кайтана Бояра.

В дні 3. листопада 1928 р. розібрано церкву в м. Острові, володавського пов.; 29 березня 1929 р. розібрано церкву в с. Кийовець, тогож повіту. Крім того розібрано церкви: в Добромислі, Любартові, дві в Крешові, в Туробині в в Холмі.

Все вище наведене сталося в останніх двох-трох роках, або робиться таки на наших очах...

З ЖИТТЯ НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ.

ГІРШЕ ВАРВАРІВ.

В доповненню до наших вісток про розриття могил в Потуторах на Лисоні подаємо дальші факти, які на місці зібрав від наочних свідків посол Целевич, а які звучать просто неімовірно. Не хочеться вірити, що цього допустилися люде, замешкуючі Европу, Здається й дикі мешканці Середущої Африки не спромоглибися на того рода варварства, якими чваняться поліцаї й урядники „культурної Польщі".

При розкопуванню могил в Потуторах поліцейсько-урядничa комісія звертала увагу тільки на могили стрільців гарно упорядковані й прикрашені хрестами. Всі инші могили оставляла вона в спокою. З спеціяльною люттю кинулися польські посіпаки на могилу стрілецького хорунжого Миколи Голода, що знаходиться на полі господаря Андруха Кота в Потуторах. Родина тогож хорунжого, замешкала в Серних рогатинського повіту, рікрічно приїздила на дорогу могилу і над нею проливала свої сльози. І цього року приїде, але замісць упорядкованої могили застане порожну яму.

Поліцейсько-урядничa комісія примусила людей карабінами розкинути ту могилу. Після розкопання винято з неї труну й отворено віко. На костях можна було пізнати ще відзнаки, а на голові бандаж. Один із поліцаїв, Василькевич або Ґелярик копнув голову хорунжого й висказав слова: „Скурвий син, такий молодий не одному дався в знаки". Сталося це при свідках Юлії Орляк, Александрі Пітко та других. Після того кости скинено на віз та перевезено на военний цвинтар в Потуторах, а перевожувано кости в той спосіб, що вони встелювали собою цілу дорогу, а коли Іван Здирко спитав поліцая чи не слід ті кости збирати, польський поліцай заборонив то робити. Ше 17-го червня, себто в девять днів після варварського вчинку, посол Целевич знайшов на дорозі людську кість, а біля церкви на цвинтарі, де рівнож розкопувано стрілецькі могили (не повідомивши навіть місцевого священика, хоча могили розкопувано на церковнім ґрунті), знайдено 11 костей і одну щоку.

Така профанація могил відбувалася мимо протесту місцевого начальника громади і власників поля, на яких були гроби. У відповідь на їх протести польські поліцаї наставляли кріс та грозили розстрілом.

Не зважаючи на інтервенції посла Целевича у воєвідстві і старостві, дня 12-го червня ц. р. поліцейсько-урядничa комісія удалася на Лисоню і під терором потягнула з собою кільканацять дівчат. На Лисоні вже здалека видніє величавий курган з високим хрестом, в якому знайшли спочинок десятки стрільців. До того кургану спрямували варвари свої кроки й знову грозячи карами й арештом, примусили дівчат розкопувати курган. Але, як показалося, поліцаям не розходилося про відкопання костей, а тільки о підваження памяткового хреста. Бо коли хрест вже зрушився, поліцаї нагнали робітників до дому, а самі вилізли на курган і скинули хрест до долу. Опісля той хрест пропав; можливо, що поліцейські посіпаки його спалили, або кинули в воду. З кургану забрано всього кільканацять костей і як трофеї відвезено їх на спільний цвинтар.

Ці факти говорять самі за себе. Польська влада нібито співчуває з нами й заявляє, що це сталося без її відома. Але не улягає ніякому сумнівови, що приказ знищити святощі українського народа стався на приказ згори, а поліцейські посіпаки не то, що не будуть потягнені до відповідальности, але певно ще їх аванзують. Головним моральним виновником збезчещення гробів є повітовий командант поліції Квасніцкі. Він за всяку ціну старається оборонити святотатців і мало бракувало, щоби він не був спровокував проливу крови по вічу, яке відбулося дня 16 червня ц. р. в справі розкопування стрілецьких могил в Бережанах. Він веде слідство проти учасників віча за їх промови, а навіть відгрожується арештуванням посла Целевича. Він викликав в Бережанщині 6 політичних процесів проти Луґів, два процеси проти Пласту, один процес проти б. Січових Стрільців, один процес проти селян за їх участь на вічу посла Целевича. Цей анормальний тип є паном життя й смерти українського населення, котрий завів нечуваний терор в цілому повіті. Але це діється не тільки в бережанському повіті. Ціла західна Україна живе під наказами людей без совісти й чести. Ганьбою 20-го століття остається факт піддання сімох міліонів Українців під владу таких варварів.

В. Кедровський.

1919 РІК

(67)

Там у шпиталю робилося також щось страшне. Хорими людьми були забиті всі помешкання його. Люде лежали на підлозі так щільно, що ледве було можна пройти між ними. Кому не було місця на підлозі, той примощувався на вікні, на сходах, або навіть на дворі під деревами. Звичайно, в таких випадках видужували лише ті, чия природа витримувала. В шпиталі по підлозі й по стінах було стільки вошей, що вони немов кожухом вкривали деякі місця, не зважаючи на всі старання медичного персоналу нищити цих страшних ворогів людства.

Ця недуга: плямистий тиф, а пізніше одинацять-тижневе сидження в лабетах большевицького чека в Немирові зі всіми його страхіттями, коли на очах жінки розстрілювали людей та кожної ночі наказували їй готуватись до розстрілу, а разом з тим тамже нова недуга на плеврiт остаточно розбили здоровля дружини. Таких жертв нашої визвольної боротьби були сотки, тисячки, а може й десятки тисяч українських жінок, що перенесли й на собі страждання української армії, страждання всього українського народу, але вони нікому невідомі й про них історія того часу мовчить.

Здавалося, що все можна було тоді перебороти, але не заразливі недуги. Дійсно, воно так і сталося. Українська Армія Придніпрянська, а пізніше разом з нею й Галицька, танули на очах від страшного тифу. Властиво тиф і брак медичної допомоги та неможливість одержати зі закордону ліків були тими головнішими союзниками большевиків та Поляків, що дали їм можливість перемогти Українців у їх визвольній боротьбі.

Тому, оцінюючи всі наші дальші перемоги й невдачі, треба мати на увазі цей страшний санітарно-медичний стан нашої армії, нечуваної сили й розмірів пошесть тифу плямистого, поворотного й червеного та брак відповідної поживи для хорих, щоби правдиво оцінювати висліди нашої боротьби: наші вдачі й невдачі. Не можна вимагати, щоби босий гуляв по розпеченій до червоного залізній плиті, а становище нашої армії тоді було таке, що надається до цього порівнання й коли вона ще так довго й славно боролася, то це свідчить про надлюдську силу її духа та відвагу.

* * *

Коли я приїхав 20-го червня до Волинської групи, то вона вже очуняла від сильного удару большевиків та замішання яке викликала в ній масова втеча старшин з „добровольчими" переконаннями до Польщі, а головно від того страшного морального удару, що завдав їй 3-тий курінь 3-го полку північної дивізії, котрий перейшов на сторону ворога, під впливом аґітації своїх „русотяпів" старшин. Цей курінь допоміг большевикам бити своїх товаришів.

Усі ознаки були того, що Волинська ґрупа є тяжко хора морально й над нею треба було багато працювати, щоби її оздоровити. Я тут мав дуже гарного державного інспектора ґрупи, Малечу, та його помічника, дуже рішучого й енерґійного та знавця військової справи, полковника Нагірного. Вони також підібрали собі гарних інспекторів на дивізійних та полкових. Отож їх зусиллями пощастило трохи привести в порядок цю нещасливу ґрупу, яка складалася вбільшости з недобитків, що колись входили в оскілковську армію. Пізніше її ще раз здеморалізував перехід 70 старшин і одного команданта дивізії до армії Денікіна, аленазагал ця дивізія виконувала своє завдання, хоч ніколи не була активною й цілком надійною бойовою дивізією.

Колиб ми мали звідки взяти поповнення козачого складу її, а також колиб змогли замінити старшинський склад в тій частині, що визначався своєю непевністю, то ми моглиб, звичайно, й цю ґрупу привернути до нормального стану доброї військової частини.

Майже до половини липня у нас точилися жорстокі бої з большевиками, які все хотіли повернути собі Проскурів та розбити нашу армію, не давши їй вийти на залізничу лінію Жмеринка—Одеса. Але большевики зазнали страшних втрат, хоч і нам побіди давалися дуже тяжко. Це відбилося доморалізуючо на большевицькій армії, а нас сильно скріпило морально й, не зважаючи на всі наші злидні, високо піднесло бойовий запал наших вояків.

Зрештою наші правительственні інституції та увесь уряд, а пізніше й штаб дієвої армії переїхали до Камянця Подільського, де майже по чотиро-місячному урядованню у ваґонах розташувалися перший раз в місті. Цим почався новий, так званий Камянецький період нашої боротьби за державність.

ВІДЕНЬ—НЮ ЙОРК.

(Кінець І. частини ІІІ-го тому).

З НОВОЇ ТУРЕЧЧИНИ.

Змагання для піднесення головного міста. — Анґора місто садів. — Максимальні ціни на холодну воду. — Становище Царгороду.

Турецький уряд старається з усіх сил, щоби з Анґори, яка після побіди Кемаля баші була забутим провінціональним місточком у глибині Малої Азії, — зробити достойне нове місто, гідне держави з 15-міліоновим населенням. При виборі Анґори на нову столицю відграваb важну причину психольоґічний доказ, бо Анґора є в тіснім того слова значінні колискою турецького народу. Також уряд може з Анґори богато радикальніше боротися зі старими традиціями, чого не могла би зробити влада з осідком у Царгороді, себто на самім краї держави.

Передовсім працюють тепер над новим реґуляційним пляном Анґори, який технічний відділ міської управи порівнює з давнішими плянами. Автором нового пляну є німецький професор Янзен. Він у липні приїхав в Анґору, щоби особисто доглядати проводження пляну. Будівельний анґорський уряд видав відозву до населення і будівничих, щоби ставилися зі своїми будівельними дозволами у будівельнім уряді, який справдить, чи зачаті або вже й викінчені будови згідні з новим реґуляційним пляном. У противнім випадку поступлять дуже радикально, бо **кождий дім, який не є згідний з новим пляном, попросту збурять.**

Турецька влада старається, щоби з Анґори, що лежить посеред малоазійського континенту, а в літі навіщує її страшна спека, **перемінити в місто садів.** Недавно повідомило міністерство народнього господарства, що **минулого року в Анґорі та в найближчій її околиці засадили 60 тисяч деревець. З них лише 4 проц. не принялося.**

З приходом спеки зачинається в Анґорі майже таксамо як у всіх инших містах Близького Сходу та Балкану типічна вулична **продажа води. Дорогоцінну воду носять вуличні продавці будьто в мідяних посудинах, часто мистецьки виконаних,** на плечах, або кладуть їх на осла та голосно дають знати про це прохожим. **Дістати на Сході склянку доброї студеної води не так легко.** Тому не дивота, що продавці кажуть собі за свій товар добре платити. Досі годі було в цілій Анґорі дістати склянку чистої питної води нижче 40 пара, що викликало невдоволення серед населення. **Тому міська анґорська управа видала розпорядок, на основі якого ціна склянки ледової студеної води не може перевищити 30 пара, а ціна звичайної води питної 20 пара.**

Анґорі, хоч вона є любимцем влади, не вдасться так легко усунути в тінь бувше головне місто Царгород (Константинопіль). Він усе буде важним портовим містом і перевантажним складом товарів між двома континентами. Останніми часами комунікація в пристані, як і число населення, значно зростає, що лише піднoсить значіння міста. Тому уладили телефонічну комунікацію Царгороду з Анґорою.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ШКОЛИ!

Скінчились так довго очікувані вакації, настав шкільний рік, час труду, час праці. Вже рано о 9-тій годині бачимо гуртки дітей, які живо розмовляючи з собою спішать до школи. — Тими днями і Україні майже по всіх громадах отвирають свої школи, де котра громада може. Одна в церковній галі, друга в Народнім Домі, третя в домі винайменім і т. д. Мило було бачити і відповідне число дітей по наших, хоч убогих школах. Коли вернемо до року минулого, то з жалем треба сказати, що не всі родичі сповнили свій обовязок супроти дітей своїх і супроти суспільности. Не всі посилали дітей до школи, не всі дбали про розвиток школи. Одним не подобався був учитель, другим шкільний комітет, третим приміщення школи і т. д. і т. д. Якже ми забуваємо, що наука і просвіта наших дітей стоїть далеко вище ніж наші особисті уподобання. Наука не має нічого спільного зі шкільним комітетом, з приміщенням школи, хиба з учителем. Заперечити цього не можна, що учителі є різні: здібні і менше здібні, образовані і менше образовані, однак всі вони по своїм силам ідуть до одної і тої самої цілі, хоч може і не одними дорогами. Тут признати треба, що кождий учитель, хочби найгірший, старається нераз мозок свій і цілу свою душу перелляти в дитину, а яку нераз нагороду він має за се, нехай скаже хтось другий з учителів. Мимо всього зла не зражаймось до школи, посилаймо діти свої і самі нею інтересуймось і піднесім її на вищий уровень. Коли наші діти в „Гайскул" учаться еспанської мови, то чому ім не вчитись української? Таж мова батьків повинна бути скарбом для дитини. — Дальше попри мову в українських школах учать історії України, географії і навіть, як є мала нагоду і приємність заглянути в школі, богато дітей інтересується історією, лиш треба їм все зрозуміло і приступно оповісти.

На кінець пригадаю батькам ще раз про українську школу в Америці і про їх дітей, які всі до одного повинні находитися в шкільних лавках. Не забуваймо, що будучність наших дітей в школі, бо школа, це найсильніше оружє проти ворогів, це твердиня народу і найпевнійша дорога до визволення.

Бруклин, 11. вересня 1929.

Марія Демидчук,
учителька.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Д-Р КІБЗЕЙ З ДІТРОЙТ, МИШИГЕН, ВЕРНУВ ДО АМЕРИКИ.

Сими днями приїхав з Европи в Америку д-р Кібзей з Дітройту, Мишиген. Д-р Кібзей побував в Европі кілька місяців. Виїхав він на поглиблення медичних студій та працював на клініках у Лондоні, Берліні, Відні і Львові. Відвідав теж Київ, Італію, Чехію й Францію.

Осів він знова в Дітройті.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Авраменко реорганізує свої школи танку в Америці.

Василь Авраменко, артистбалетмайстер, вернув уже зі своєї подорожи до Канади та почав реорганізацію своїх шкіл танку в східних стейтах Америки.

Осідком його діяльности остається далі Ню Йорк.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ.

Українська церковна громада побивається за право правити своїм майном.

Найвищий суд стейту Ню Джерзі в Трентоні доручив недавно українській церковній громаді в Картереті, Н. Дж., вирок свого суду з 20. серпня сього року, яким суд вирішив остаточно довготревалий процес сеї громади за право заряду церковним маєтком.

Церковна громада зажадала від суду, щоби їй віддано заряд зложеного громадянами маєтку, котрий проти волі громади записано на епископську родину. Проперті саме були записані на паню Магдалину Ортинську, паню Емілію Кульчицьку, паню Емілію Чикович та о. д-ра Богачевського. Громаду заступав джерзиський адвокат Адольф Л. Енгелке.

Найвищий суд віддав маєток у руки уряду церковної громади, в склад котрого входять з вибору громади: гр. Іван Гінда як председатель, гр. Іван Ґураль як касієр та гр. Григорій Гайдук як секретар.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Українці братимуть участь у міському святі.

Місто Трентон готується святкувати 250-літний ювилей свого існовання. Сей день випадає 30-го жовтня 1929 р. Містовий Комітет ювилейного свята запросив до участи у святі всі національности, котрі замешкалі в Трентон (числом усіх 11). Між ними є також і ми, Українці. Кождій нації відділено по 40 стіп місця в поході на довжезний, спеціально для сеї цілі зготовлений і національно удекорований віз, на котрім має бути представлена історична подія кождого народа: його державність, культура, мистецтво чи штука.

Другі народности, як напр. Ірляндці, Італійці, Мадяри, Чехи з Поляки мають уже майже на закінченню будову виставових возів, котрі робить для всіх одна містова столярня. Ми, Українці, до сього часу в цім напрямі не приготовились. Український місцевий комітет виповнив свій обовязок, котрий був йому доручений, а тепер лишається зійтися загалови на віче 15-го вересня до української галі в Трентоні й сказати своє рішуче слово в справі української вистави. Трентонські Українці тепер знають, що вони мають нагоду репрезентувати свій нарід на рівні з другими національностями. Вони знають, що така друга нагода не скоро звяжеться, бо ювилейна місцева вистава буває тільки через століття. Тому вони напружать всі свої сили й докінчать діло успішно, так як докінчують його другі народи в Трентоні. Це справа українського народу в Трентоні й тому кожен з нас мусить прийняти в ній участь. Отже всі наші свідомі Українці готуються до вистави, щоби в короткий час успіти себе приготовити.

Комітет.

В звіринці.

— Чому стоїте вже більше як годину перед тою зеброю?

— А, думаю цілий час: чи ця зебра біла, а має чорні пружки, чи може чорна, а має білі пружки.

З РІДНОГО КРАЮ.

З НАШИХ ЛІТНИЩ І ЛІКУВАЛЕНЬ.

Вечір пісні і живого слова в Черчу.

Купелева місцевість Черче розвивається чимраз краще. Подекуди стає вона навіть дітним нашим осередком. Заглядають до неї не тільки громадяни з усіх усюдів нашої землі, але й гості з Америки. Перебував там п. Галичин, банковий урядовець з Ню Йорку, тепер перебуває співредактор американської „Свободи" і відомий американський діяч д-р Лука Мишуга. Останніми днями завитав до Черча епископ о. Н. Будка. У повороті з Києва до Америки заглянув до Черча дітройтський лікар д-р Кібзей. Поза тим відвідують Черче зчаста визначні наші громадяни і посли. Перед кількома днями був там голова Української Парл. Репрезентації д-р Дмитро Левицький.

Поза лікуванням час сходить тут на прогульках, дискусіях то-що. В палатці вечерами грає знаменитий квартет під проводом проф. Манька, а часто відбуваються забави й дансінги, в яких беруть участь не тільки лікуванці, але й громадянство Рогатина та околичних сіл.

Особливо живий рух панував у Черчі у минулу неділю (18. серпня). Атракцією тієї неділі був вечір пісні і живого слова в користь оселі для українських робітників пера. Багату програму вечора виповнили: наша піаністка і співачка п. Іванна Шмериковська-Приймова, відома артистка нашого театру п. Олеся Кривицька (яка аж з Косова приїхала на концерт), Галактіон Чіпка і закладовий квартет. Палатку по самі береги виповнила добірна публика (лікувальна й околична). Своєю приявністю пошанував цей вечір наш знаменитий поет і повістяр проф. Богдан Лепкий. Між присутніми бачили ми теж д-ра Т. Окуневського, який аж із Городенки завитав на письменницький вечір.

П-ні Ів. Приймова своїм повним, милозвучним голосом відспівала низку пісень українських і чужих композиторів (Лисенка, Лопатинського, Степового, Безкоровайного, Рахманінова, Шуберта, Бемберга, Кляренга) та кілька українських народних пісень, за кожним разом нагороджувана бурею оплесків. Незвичайно сердечно витала публика п. О. Кривицьку, яка з питомим собі темпераментом рецитувала поезії Олеся й Чупринки та незвичайно солодко відспівала кілька народних пісень (як „Пастушок" й ін.) Гал. Чіпка сколихнув публикою, в гумористичному тоні оповідаючи свої враження з подорожі до Риму. Вкінці закладовий квартет незвичайно гармонійно відіграв Верді увертюру з „Навуходонозора".

Після концерту відбулися вечерниці, що протяглися до 2 год. вночі.

Концерт дав в загальному 320 зол. прибутку. Після покриття всіх коштів, получених із концертом, Т-во письменників і журналістів ім. Ів. Франка одержало 220 зол. на свою оселю в Ямному.

Перед концертом відбувся в салі читальні „Просвіти" виклад д-ра Л. Мушуги про життя-буття наших земляків в Америці та виклад ред. З. Пеленського на кооперативні теми. Численно зібрана селянська публика з великою увагою і напругою вислухала обох докладчиків, часто вимагаючи ближчих пояснень, чим наглядно дала доказ свого зацікавлення обговорюваними темами.

Інтелігентська лікувальна публика починає поволі опускати Черче. Зате все більше приїзджає на лікування селянська публика. Треба сподіватися, що в осінному сезоні збільшиться фреквенція селян-лікуванців — тим більше, що вже по живах та що в третьому сезоні (для селян від 20. серпня) ціни значно знижені. Як довідуємося, в цих днях приїзджає до Черча на короткий побут проф. д-р М. Паньчишин. Словом: Черче стає середовищем, в якому зустрічаються люди з усіх усюдів — зі світа журналістичного, політичного і літературного.

„Діло".

З ПРЕСИ.

ЯК ДБАЮТЬ КОМУНІСТИ ПРО УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ.

Хто пильно читає радянські газети з України, хоч читати ту казьонну мертвеччину дуже нудно, тому вже надоїло слухати про безнастанну самохвальбу теперішних окупантів нашої землі про те, як то вони стараються піднести українську культуру, як то вони збирають і бережуть усі памятки українського життя в минулому; словом: аж вони і тільки вони роблять все те, щоби відродити нашу батьківщину.

Своїм криком про цю роботу стараються вони задурити наших земляків, відвернути їх увагу від визиску України Московщиною у найважніших справах і потішити їх, що от, мовляв, Москва дозволяє їм творити у себе дома своє життя. Яку культуру ширять комуністи на Україні, про це пишуть у нас дуже мало, хоч писати треба дуже багато. Ціле бездержавне лихоліття нашого народу в минувшині і сьогодня виходить якраз від тої московської культури, не дилячися на те, хто її поширює у нас: московські царі чи московсько-жидівські комуністи.

В українських театрах, операх, кінах, газетах, літературі на Україні висміюють державні змагання нашого народу; наших героїв, які віддали своє життя за самостійну Україну, називають бандитами і представляють їх в як найчорніших красках. Зате величають усіх тих, хто боровся проти української держави.

Та не тільки те; навіть у справах чисто культурних нищать комуністи все те, що носить на собі українську марку. Памятки української старини пропадають і ніхто не клонове собі тим голови; все те, мовляв, контрреволюція і шовінізм. Тоді як у себе дома, на Московщині, зберігають комуністи як яку святість усе культурне добро, надбане московськими царями і бережуть його якнайбільше. В кімнаті цариці Катерини II. коло Ленінграду не можна заходити у звичайній обуві; хто хоче глянути на них, той мусить надіти патинки, щоби не побруднити долівки.

Як зберігають комуністи старовинні памятки українські в Києві, про це можна узнати із замітки М. Курача, поміщеної в 158 ч. „Пролетарської Правди", яку подаємо дослівно, як свідоцтво комуністичної господарки нашим національним добром.

„Тепер до Києва приїздить багато робітничих, студентських та інших екскурсій. Кожна екскурсія хоче усюди побувати, побачити все, що звязане з теперішнім і минулим Києва. А минуле Києва, — в багатьох випадках — минуле всієї України. Памяток старовині, памяток минулого в Києві багато, але вони, на жаль, дуже занедбані. „Золоті Ворота" без догляду, фіртка, що в огороді навколо них — розчинена, погнута. Бруд. Сміття. Діти обрали собі це місце для воєн: „фортеця" готова й каміння багато, розкидають цеглу і цемянку. В наслідок цього муровану охорона, що мала зберігати стару кладку, стоїть порожня у деяких місцях, а стара кладка висипалася. Замісць неї творилися своєрідні печери, де, ночами сплять безпритульні й инший злочинний елемент. Екскурсії приходять, дивляться на все те й згадують, кому належить про це дбати.

„Так звана садиба Петрівської, що коло Десятинної церкви, ця колиска стародавнього Володимирового Києва, також у неприступному стані. Тут сміття, кістки, падло, екскременти. Екскурсантам доводиться, дуже обережно ступати, щоб вийти чистими. А кажуть це: щоб добратися до цієї садиби, треба йти на Андріївський узвіз і там дворами попри підхідники та номаиниками вузенькою стежкою дертися вгору — і це тоді, коли можна до цього місця пройти довкола попри Десятинну церкву, але там загороджено колючим дротом.

„У Софійській церкві, в маленькому вівтарі стоїть Ярославова марморна гробниця. Її різьбарська оздоба має свою історичну цінність, тому й цілком зрозуміло, що кожному екскурсантові хочеться її побачити на власні очі. Але це не так просто. Ця гробниця перебуває під дуже строгим доглядом, і тому її можуть бачити тільки чоловіки, а жінкам заходити до вівтаря засідзакон не дозволяє".

Наведена записка з большевицької газети показує ясно, як зберігають і піднесуть українську культуру її теперішні покровителі.

„Новий Час". **Дм. Катамай.**

Пане докторе, що буде ліпше на нерви для мого чоловіка: море чи гори?

— Ви їдьте над море, а ваш чоловік хай їде в гори.

— Чи ви вважаєте тоже заручини добрими?

— Певно.

— Чому?

— Бо чим довші заручини, тим коротше подружє!

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЕРБИ, КОНН. Укр. Тов. Запорожська Січ, відд. 23, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинг відбудеться в неділю, 15. вересня, в Egles Hall, 229 Мейн ул., точно в годині 2-ій пополудни. Проситься всіх прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження. Не явившийся член буде караний після статута. — В. Кадина, кош.; Т. Захаревич, кас.; І. Біньковський, секр.

ПРОТОКОЛ

XVII. Головної Конвенції Українського Народного Союза, що відбулася на днях від 13. до 18. мая 1929. включно, в місті Нюарк, Н. Дж.

(50)

Дальше наступили внески і ухвали для добра організації.

Перше слово забирає С. Ядловський, тростіс У. Н. Союза і менаджер Свободи, і, покликуючися на свій передконвенційний проєкт, звертає увагу на невідрадну ситуацію задля браку заінтересовання молодіжи організацією їх батьків. Ми працюємо і щадимо. Будуємо організацію. Але ми не вічні і небаром прийде час, що наше місце вповні займати буде друге поколінне, яке покищо зовсім, або дуже мало, до того неприготоване, так, що треба побоюватися про будучність організації під тим зглядом. Молоді нашій, тут уродженій, зовсім не імпонують наші мітінги відділові, програма тих мітінгів і спосіб їх провадження. Сварливе політиканство, пустомельство, витрата дорогого часу відвертають молодь, тут уроджену, від співучасти в організаційній роботі батьків. Правда, що батьки їх силою пробують притягати, записують в члени, але силуваним волом, як каже пословиця, ніхто не доробився. Це тільки справляє тягар батькам і звідси нарікання, що вони за своїх дітий мусять членські вкладки платити, тай домагання ріжних полекш в тім зглядї. Колиби ми зреорганізували сю систему до тої міри, щоби увільнити молодь від непожаданого їй впливу старших членів, так, щоби вона сама могла собою управляти після власних сил і ідеалів, то ся молодіж і сама горнулабися до організації. Якби переходячих з молодечого департаменту до повнолітних членів вилучувати в осібні для них відділи, якими вони самі орудувалиби і, такби сказати, той новий Союз, що по нас має істнувати, вже від тепер встановляли, то ми моглиби сю кризу переходу з рук батьків до рук дітий зовсім обминути, бо це сталобися непомітно і зовсім природно, без ніякого замішання, без ніякої кризи.

Шкода, що конвенція стратила стільки часу, такби сказати, на вітер, а для такої важної справи оставила послідних кілька хвиль, яких замало, щоби сю справу як слід обговорити і щось путнього ухвалити. Та я вірю, що будуча головна управа, без вижидання другої конвенції аж за чотири роки, зладить якийсь проєкт і за одобреннєм членів через референдум зробить в тій справі це, чого конвенція зробити не вспіла. Моїм побажаннєм є, щоби конвенція бодай таку директиву видала.

Микола Близнак, дел. від. 204, пропонує, а Павло Гаврилів, дел. від 315, підпирає, щоби підвисшити суму посмертного по дітях.

Василь Кузів, дел. від. 371, запитує С. Ядловського, чи можливо є підвисшити суму посмертного.

Д-р В. Клодницький вносить, щоби дальше видавати Молодечий Магазин, беручи під розвагу, що дитина більше заціkавиться окремою книжечкою, як мішаною ґазетою.

Петро Бартків, дел. від. 144, вказує, що не тільки У. Н. Союз, але всі організації мусять творити в себе відділи з укр. молодіжи і пропонує, щоби У. Н. Союз приступив до творення таких відділів.

Дмитро Капітула, дел. від. 7, питає, чи можна буде приниматі до таких відділів і дітей не членів.

С. Ядловський ще раз вказує на конечність реформи Молодечого Департаменту, хоч може і на сій конвенції справи остаточно ще не вирішиться.

На внесеннє Петра Барткова, дел. від. 144, поперте Йосифом Мулярчуком, дел. від. 130, ухвалено, щоби уряд У. Н. Союза виробив плян реформи Молод. Департаменту і предложив відділам до референдум.

Іван Ваверчак, дел. від. 155, протестує, що він вже 5 разів просив о голос і не дістав його.

Роман Слободян, гол. фін. секретар, заявив, що після його опінії теперішний маєтковий стан Союза позволяє на знесеннє лінів в організації.

На сю заяву майже всі делеґати нараз поставили внесеннє, щоби знести ліни, що і ухвалено одноголосно.

Павло Гаврилів, дел. від. 315, поставив внесеннє, а Василь Пулк, дел. від. 295, підпер, щоби занулювати з вартости дому У. Н. Союза суму, яку вложено на закупно старих будинків, котрі повалено — принято.

На місце слідуючої конвенції були поставлені слідуючі місцевости: Вілкс-Бери, Па., Алентавн, Па., Филаделфія, Па., Ню Йорк, Н. Й., Дітройт, Миш., Олбані, Н. Й., Питсбурґ, Па., й инші.

Найбільше делеґатів заявилось за відбуттєм слідуючої ковенції в Дітройт, Міш.

На поставлене і поперте внесеннє ухвалено видавати календар У. Н. Союза як і до тепер.

З огляду, що Виборча Комісія дала знати, що не зможе зробити обчислення голосів і предложити висліду скорше як за яких 12 годин, на поставлене внесеннє дел. 130. відділу Йосифом Мулярчуком, поперте дел. від. 260. Николаєм Демчиною, формально ухвалено конвенцію замкнути з тим, що Виборча Комісія вислід голосування передасть опісля президії і такий має бути включений до протоколу і разом проголошений.

Після повисшої ухвали предсідатель закрив 16-ту гол. конвенцію а делеґати розійшлися домів.

Нюарк, 18. мая 1929.

Омелян Ревюк,
предсідатель 17. Конвенції У. Н. Союза.

Д-р Волод. Клодницький і Стефан Гладкий,
секретарі 17. Конвенції У. Н. С.

—o—

Дня 20. мая 1929 Виборча Комісія доручила слідуючий звіт:

Вислід виборів 17 Конвенції У. Н. Союза на Головний Уряд:

	Голосів:
На предсідателя:	
Микола Мурашко	281
Теодор Грицей	234
На містопредсідателя:	
Василь Гришко	236
Іван Пеленський	147
Михайло Клим	134
На містопредсідательку:	
Юлія Баволяк	363
Калина Грабарович	133
На секретаря рекордового:	
Іван Каштанюк	376
Антін Онисик	144
На секретаря фінансового:	
Роман Слободян	417
Іван Мартинець	92
На касієра:	
Василь Левчик	212
Іван Ваверчак	167
Дмитро Капітула	128
На менаджера Свободи:	
Семен Ядловський	444
Ґілярій Божемський	73
До контрольної комісії:	
Д-р Вол. Клодницький	285
Григорій Пипюк	238
Онуфрій Шараварко	207
Петро Бартків	156
Василь Калина	136
Омелян Рекрут	120
Стефан Гвіздь	102
Микола Близнак	86
Михайло Фук	76
На радних мущин:	
Теодор Михальчук	161
Д-р Микола Клим	177
Володимир Малієвич	176
Стефан Заблоцький	150
Стефан Слободян	150
Александер Питляр	114
П. Стадник	106
Михайло Задерецький	98
Іван Чепа	96
о. Волод. Сполітакевич	126
Теодор Сенчук	88
Ілія Слободян	77
М. Головчак	77
М. Колодій	66
Т. Кузенко	55
Андрій Цебак	53
Іван Базар	52
Іван Ґінда	45
І. Павловський	48
М. Салюк	82
Михайло Люлька	43
Михайло Бунда	36
В. Пулк	36
В. Репужинський	69
На радних женщин:	
М. Ольшаницька	126
А. Боївка	154
А. Карач	71
М. Мельник	70
О. Придун	41
К. Дорош	49

Виборча Комісія заявляє, що перераховала бальоти справедливо і уважає слідуючих яко правно вибраних делеґатами 17. Конвенції У. Н. Союза до Головного Уряду:

Головний предсідатель:
Микола Мурашко.

Головний містопредсідатель:
Василь Гришко.

Гол. містопредсідателька:
Юлія Баволяк.

Рекордовий секретар:
Іван Каштанюк.

Фінансовий секретар:
Роман Слободян.

Касієр:
Василь Левчик.

Менаджер Свободи:
Семен Ядловський.

Головні контрольори:
Д-р Володимир Клодницький,
Григорій Пипюк,
Онуфрій Шараварко.

Головні радні:
Д-р Микола Клим,
Володимир Малієвич,
Теодор Михальчук,
Стефан Заблоцький,
Стефан Слободян,
о. Володимир Сполітакевич,
Александер Питляр,
Павло Стадник,
Анна Боївка,
Марія Ольшаницька.

Нюарк, 20. мая, 1929.

ВИБОРЧА КОМІСІЯ:
Стефан Слободян, Максим Головчак, Петро Бартків, Мих. Клим, Ілько Чорний.

Омелян Ревюк,
предсідатель 17. Конвенції У. Н. Оюза.

Д-р Волод. Клодницький, і Стефан Гладкий,
секретарі 17. Конвенції У. Н. С.

(Конець).

З ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

СМЕРТЬ ДВОХ ЛЮДЕЙ ЧЕРЕЗ БЮРОКРАТИЗМ І ТЯГАНИНУ.

Винні в смерти робітника заводу ім. Томського тов. Калмана та його сина повинні бути покарані.

У тов. Калмана, робітника-токаря заводу ім. Томського, захорів 4-літний син. Участковий лікар Червинський визнав у дитини шкарлятину й запропонував Калманові негайно відправити дитину до лікаря.

Два дні тов. Калман оббивав пороги Епідембюра, щоб дали санітарну карету; але до всіх його прохань там поставилися байдуже, — ніби не чули й не розуміли. Тоді він удався до завкому по допомогу.

Заводський комітет запитав Епідембюро, чому не дають санітарної карети. Звідтіля сказали, що тепер уже 4 година й карети ми дати не можемо, „бо в нас 8-годинний робочий день".

Довелося звернутися до 1. робітничої лікарні, а звідти сказали, що місце є, але хворого приймемо тільки тоді, коли його привезуть санітарною каретою. Коли ж головлікар Рутман дозволить, то ми приймемо дитину приставлену й у інший спосіб.

Головного лікаря в той час не було ні в лікарні, ні вдома, й порозмовляти телефоном з лікарем не можна було. Тоді завквом написав завідомлення до лікаря Рутмана — дозволити, через тяжкий стан дитини, прийняти її до лікарні, хоч і привезуть візником, або принесе на руках батько.

Тов. Калман, о 9. годині вечора, сам поніс заяву завкому лікареві Рутманові, а той виявив цілковиту байдужність і тупий формалізм, заявивши, що заразних хворих приставляють тільки санітарною каретою й відмовився прийняти хворого в лікарню, дарма, що там було місце. **Уранці дитина померла.**

Питаємо, де ж тут льоґіка? Батькові й матері хворої дитини можна ходити по всіх установах і громадських місцях, розносити заразні бацилі й заражати людей, а віднести хвору дитину на руках у лікарню не можна, треба додержати формальних правил.

Аж через два дні після похорону санітарна карета приїхала забирати дитину в лікарню, а через сім день приїхали з дезинфекційної стації — робити дезинфекцію.

Але заразна бациля жартувати не любить, коли її не знищити вчасно, негайно й рішуче.

І природно, — поки зібралася приїхати дезинфекційна карета — встиг заразитися тов. Калман, батько дитини. І тільки завдяки натискові міськради й завкому його привезли санітарною каретою до лікарні, і він там, **три дні тому, помер.** Треба ще додати, що за пів доби до смерти тов. Калмана лікарі довідались, що в нього не шкарлятина, а дифтерія.

Робітники заводу імени Томського обурені з цього. Такі явища повинні обурити й всю робітничу громадськість. Винних у смерті тов. Калмана і його дитини треба виявити і притягнути до відповідальности.

(„Пролетарська Правда" — Київ).

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.